

ACC. N:R. M. 12978 : 1-8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Kingal Johansson
Härad: Östbo Adress: Nydalavägen 13, Vänersborg
Socken: Fingels Berättat av: Anna Karlsson, Fingels
Uppteckningsår: 1953 Född år 1873 i Hek, Lerumarna m.

Uppteckningen rör Det späda barnets klädsel
och vård. sid. 1-8.

LUF 97.

ACC. N:R M. 12978: 1.

Svar på frågelista L. U. F. 97.

Det späda barnets kläddes och vård.

Kläddes: Barnet lindades i följande plagg:
Skärllapp, blöja, mantel, eller som det
och benämndes "lirsta", och mössa.

Det kallades att "schnepa barn"

Tre gånger om dagen togs svepningen av
barnet "sprstäss" sadet det.

Svepningen förtrattes tills barnet
blivit ett år. Bruket att svepa barn
hörtlades inom arten vid omkr. 1910.

Klädelsen för pojkar och flickor var lika.
och det ovan nämnda gällde för barn
av bonde-torpars och hantverkarefamiljer.

Da en kvinna märkte att hon skulle
på ett barn sydde hon de ovan nämnda
plaggen, undantagandes ogifta mödrar

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf 97

1

som oftast inte hade gjort iordning
någonting att svepa om barnen.

För en ogift kvinna i Fryele födde ett barn i början
av 1880-talet, inga barnkläder hade hon gjort
iordning utan man svepte barnet i en liten
grynpåse.

Da man upphörde med svepningen av barnet
skaffade man andra kläder, kallt och små
byxor för pojkar, klänning för flickor.

Pojkes kläder skulle ha blå färg, flickors
kläder skär färg.

Barnen döptes förr vid tidigare ålder än nu
oftast endast en eller två veckor gamla.
Dopklänningen som var lika för garre
och flicka var så lång att den nådde
nedom fötterna. Vanligen var den helt vit,
men det förekom också svart- eller grön-

prickiga dopklänningar. Det förekom att fattiga Torp - eller backstugepar, lånade dopklänning av någon granne, då något barn hos de förstnämnda skulle döpas. (Kressnass)

Man lyste blöja och stjärtlapp då man märkte att barnet ej låg torvt.

Potatismjöl var medlet mot rodnader och sårnader i hudveckan. Barnet tvättades och badades ett par gånger i veckan.

Barnet vägdes, och vägen var en vanlig betsmän. Ofta skröto mödrarna att det vägt så och så "många märke" = skålpund vid födseln och hur mycket det äkat i vikt (jvätt på se). På 1850-60-talen var det vanligt att den som skötte om barnet, lyste om kläder, och svepte det satt på en låg lång.

pass, s.k. schneepäpall under arbetet därmed.
Vanligen låg barnet jämte modern i hennes
säng, åtminstone under de första veckorna
efter den födelse. Det förekom att mödrar
som voro "hårdsövda" lågo ihjäl barnet.

Prästerna hade att i sådana fall i äldre tid
vid kvinnans kyrkotagning läsa särskild
bön ändock olyckan skett av våda.

De vagnar ha förekommit flera olika
typer, från ett vanligt s.k. kalfat av flätad
enerpån, till vagnar på medar (åra) till vagnar
hängande på axel. Vagnen ställdes om natten
helt nära moderns säng. När barnet
började att själv kunna resa sig upp i stående
ställning var det allt för riskabelt att ha
barnet där, den fick sedan ligga bredvid
modern, eller skaffade man en låg barnsäng.

Om dagen satte man barnet i en sk. "kang" som var en sits med rygg och sidorlöd, och en tvärlå av trä som knöts fast i "kangvänn" framför barnet så det ej kunde falla ur. Kangen hängde i taket som en gunga och användes också som sädan.

Digivningen kallades att "je di" barnet kallades "dibaän", även formen "patta" förekom istället för "dia". Om modersmjölken inte var tillräcklig eller om den t.ex. om modern dog gav man barnet stonjolk. (mörarmjolk). Modersmjölken ansågs besitta förmågan att släcka eld. Vid en skogsbrand 1889 på gränsen mellan Västbo och Mös härader hade man en digivande kvinna att gå omkring eldhärden mjölkande ur bröstet

men det önskade resultatet uteblev.

Barn som fingo dia länge innan de "öv-
"vandärs" ansågos bli starka och friska.

Barn som varit avvanda och återigen fick
böija dia kallades "ljvedägginga".

Meddelaren minns en sådan från 1880-talet
i Fryele socken. Det sades att han diade

sin moder ännu då han gick i skolan.

Fattigdom torde ha varit orsaken till det
egendomliga förhållandet.

När barnet blivit äldre och behövde mera
mat än modrens bröst kunde lämna kokade
man välling av mjölk och vetemjöl.

Det kallades (mammamat) Det förekom att
mammans luggade maten åt barnet
innan det själv fått tända.

I de fattiga hemmen, där man hade jord-

6.

6

bruk kunde det förekomma att halv-
års gamla barn togs med modern ut på
åker och äng, barnet fick ligga i ett
kolpat som hängdes i en trädgren
eller ställdes på åkerrennen medan modern
arbetade. Somliga använde gästst till
sina barn inomhus. Det anlågs inte
vara bra med gästst. Barnet fick oftast
stå för länge i stolen med följande att benen
blevs krokiga.

Vanliga smeknamn på små barn:
Lellann, Lellänn, schätann (fem.) och schätänn
(mask.) gullann, gullänn, lella, gnasskänn
m. fl. Vanligast var det modern som i
främsta rummet stod för barnets sköt-
sel, men det förekom och att stora syster
fick övertaga vårdnaden om lilla syster eller bror.

M. 12978: 8.

Landskap: *Småland.* Berättare: *SK. 204*

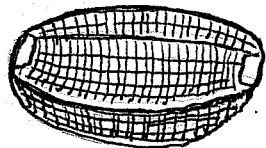
Härad: *Östbo.* Berättarens yrke: _____

Socken: *Fryele.* Berättarens adress: _____

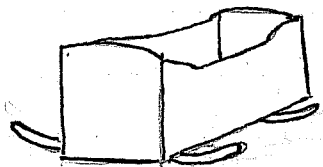
Uppteckningsår: *1953.* Född år _____ i _____

8.

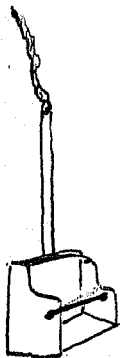
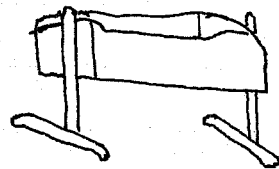
Upptecknare: *Fingel Johansson, Skydalarvägen 13 Värnamo*

Polpat.

vagn på medar. vagn på axel.

häng.